

Захист «журналістських джерел» інформації

Опришко Людмила

адвокат,

медіа-юрист

ГО «Платформа прав людини»

Міжнародні стандарти у сфері захисту «журналістських джерел»

«**Захист журналістських джерел є одним з наріжних каменів свободи преси, це впливає із законів та деонтологічних правил, які діють у багатьох державах, що підписали Конвенцію, а також із багатьох міжнародних документів стосовно свободи журналістики...»**

*/ЕСПЛ, рішення у справі
«Гудвін проти Сполученого Королівства, п. 39/»*

Міжнародні стандарти у сфері захисту «журналістських джерел»

« Відсутність такого захисту могла би спонукати журналістські «джерела» відмовитися від допомоги пресі в інформуванні громадськості з питань, що становлять для неї інтерес. Відповідно, пресі важче було би відігравати необхідну для суспільства роль «сторожового пса», а її спроможність надавати точну і надійну інформацію могла би послабшати. Зважаючи на важливість захисту журналістських «джерел» для свободи преси в демократичному суспільстві та на можливий негативний вплив, що його може справити на здійснення цієї свободи декрет про розголошення таємниці, можна вважати, що такий захід був би сумісний зі статтею 10 Конвенції лише у тому разі, якби він виправдовувався нагальною суспільною потребою».

/ЕСПЛ, рішення у справі «Гудвін проти Сполученого Королівства, п. 39/

Міжнародні стандарти у сфері захисту «журналістських джерел»

Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи № R (2000) 7 «Про право журналістів не розкривати свої джерела інформації» *(Ухвалена Комітетом міністрів 8 березня 2000 року на 701-му засіданні заступників міністрів),*

Офіційний веб-сайт Офісу Ради Європи в Україні, - реж. доступу:

[http://www.coe.kiev.ua/docs/km/r\(2000\)7.htm](http://www.coe.kiev.ua/docs/km/r(2000)7.htm)

Рекомендація «Про право журналістів не розкривати свої джерела інформації»

Принцип № 1.

Право журналістів на нерозкриття

Національне законодавство та практична діяльність держав-членів мають забезпечити чіткий і прозорий захист права журналістів не розкривати інформацію, що ідентифікує джерело, згідно зі статтею 10 Конвенції про захист прав і основних свобод людини (далі — Конвенція) та принципами, що в ній проголошуються, які слід розглядати, як мінімальні стандарти поваги цього права.

Рекомендація «Про право журналістів не розкривати свої джерела інформації»

Принцип № 2.

Право інших осіб на нерозкриття

Інші особи, які в силу своїх професійних зв'язків із журналістами одержують відомості про інформацію, що ідентифікує джерело, в процесі збору, редакційної підготовки або поширення цієї інформації мають бути такою самою мірою захищені відповідно до принципів, що тут проголошуються.

Рекомендація «Про право журналістів не розкривати свої джерела інформації»

Принцип № 3.

Обмеження права на нерозкриття

- а.** Право журналістів не розкривати інформацію, що ідентифікує джерело, не підлягає жодним обмеженням, крім тих, що наведені в пункті 2 статті 10 Конвенції. Вирішуючи, чи законним є інтерес щодо розкриття, яке потрапляє до сфери застосування пункту 2 статті 10 Конвенції щодо нерозкриття інформації, яка ідентифікує джерело, якщо превалює державний інтерес, уповноважені органи влади держав-членів мають звернути особливу увагу на важливість права не розкривати джерела й на перевагу, що надається йому в практиці Європейського суду з прав людини. Ці органи можуть ухвалити рішення про розкриття тільки у випадку, якщо, відповідно до пункту b, існують державні інтереси надзвичайної ваги та якщо обставини носять надзвичайно важливий і серйозний характер.

Рекомендація «Про право журналістів не розкривати свої джерела інформації»

Принцип № 3.

Обмеження права на нерозкриття

- b.** Розкриття інформації, що ідентифікує джерело, вважається необхідним, якщо може бути переконливо доведено, що:
 - i) зважених заходів, альтернативних розкриттю, не існує або вони вже вичерпані особами чи органами державної влади, які намагалися здійснити розкриття, та
 - ii) законний інтерес щодо розкриття очевидно переважає державний інтерес щодо нерозкриття, пам'ятаючи при цьому, що *(див. наступний слайд)*:

Рекомендація «Про право журналістів не розкривати свої джерела інформації»

Принцип № 3.

Обмеження права на нерозкриття

- доведена домінуюча вимога необхідності розкриття,
 - обставини носять надзвичайно важливий та серйозний характер,
 - необхідність цього розкриття визначена як така, що відповідає нагальній соціальній потребі, та
 - держави-члени наділені певним дискреційним правом, визначаючи таку потребу, але це дискреційне право йде пліч-о-пліч із контролем з боку Європейського суду з прав людини.
- с.** Наведені вище вимоги застосовуються на всіх етапах будь-якого процесу, в якому можна посилатися на право не розкривати джерела інформації.

Рекомендація «Про право журналістів не розкривати свої джерела інформації»

Принцип № 4.

Докази, альтернативні журналістським джерелам

У провадженні справи проти журналіста про нібито порушення честі або репутації особи органи влади повинні розглянути, з метою встановлення правди чи, навпаки, голослівності твердження, всі докази, які є доступними для них за національним процесуальним правом, і не можуть вимагати з цією метою розкриття інформації, що ідентифікує журналістське джерело.

Захист «журналістських джерел» за законодавством України

Журналіст має право **не розкривати** джерело інформації або інформацію, яка дозволяє встановити джерела інформації, крім випадків, коли його зобов'язано до цього рішенням суду на основі закону.

[/ч. 3 статті 25 ЗУ «Про інформацію»/](#)

Захист «журналістських джерел» за законодавством України

Журналіст має право:

на збереження таємниці авторства та джерел інформації, за винятком випадків, коли ці таємниці обнародуються на вимогу суду.

[/п.11 ч. 2 статті 26 ЗУ](#)

[«Про друковані засоби масової інформації \(пресу\) в Україні»/](#)

Захист «журналістських джерел» за законодавством України

Таким чином, за загальним правилом журналіст має право не тільки не розкривати свої джерела інформації, але й не надавати відомості, за допомогою яких їх можна встановити.

Виключення із цього правила: суд має право зобов'язати журналіста розкрити його джерела у випадках, передбачених законом при дотриманні процедури, встановленої законом.

Ризики розкриття «журналістських джерел» існують при проведенні таких слідчих дій:

Найбільше ризиків для розкриття джерела інформації журналіста несуть такі слідчі дії або заходи забезпечення кримінального провадження, як:

- 1) Допит.**
- 2) Тимчасовий доступ до речей і документів.**
- 3) Обшук у приміщенні де проживає та/чи працює журналіст.**

Захист джерел під час допиту в кримінальному провадженні

Особливість допиту журналіста, як свідка, полягає в тому, що його попереджають про кримінальну відповідальність за відмову від надання свідчень та/або про надання завідомо неправдивих показань.

Однак, НЕ можуть бути допитані як свідки:

журналісти — про відомості, які містять конфіденційну інформацію професійного характеру, надану за умови нерозголошення авторства або джерела інформації.

[/п. 6 ч. 2 статті 65 КПК України/](#)

Тимчасовий доступ до речей і документів

Тимчасовий доступ до речей і документів – це захід забезпечення кримінального провадження. Він полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та вилучити їх (здійснити їх виїмку).

Тимчасовий доступ до електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку здійснюється шляхом зняття копії інформації, що міститься в таких електронних інформаційних системах або їх частинах, мобільних терміналах систем зв'язку, без їх вилучення.

[/стаття 159 КПК України/](#)

Тимчасовий доступ до речей і документів

**До охоронюваної законом таємниці,
яка міститься в речах і документах, належать:**
інформація, що знаходиться у володінні засобу
масової інформації або журналіста і надана
їм за умови нерозголошення авторства або
джерела інформації.

[/п.1 ч. 1 статті 162 КПК України/](#)

Тимчасовий доступ до речей і документів

Суд, розглядаючи клопотання слідчого про тимчасовий доступ до речей і документів, які надані журналісту та/або ЗМІ на умовах нерозголошення авторства та/або джерела інформації зобов'язаний пересвідчитись у тому, що відомості, які містяться у цих речах і документах, можуть бути використані як докази, а також у тому, що в інший спосіб встановити обставини справи неможливо.


Суд також повинен оцінити інші обставини, визначені законом, перш ніж прийняти рішення.

РИЗИК: у разі невиконання ухвали суду про тимчасовий доступ до речей і документів суд може дати дозвіл на обшук.

Тимчасовий доступ ГПУ до телефонних комунікацій і геолокації журналісток

Найти: Назад Далее Параметры ▾

ГПУ vs журналісти. Пояснюємо суть за хвилину



5. Чим це небезпечно для вас?

Ті дані, які силовики хочуть отримати у випадку Седлецької та Бердинських, вони так само легко, за ухвалою суду, можуть отримати про будь-кого. Про це розповіли одразу кілька експертів із цифрової безпеки, яких опитало Радіо

Справи Н. Седлецької та К. Бердинських

Тимчасовий доступ до речей і документів: справи Н. Седлецької та К. Бердинських

Суд першої інстанції надав слідчим дозвіл отримати документи, що містять інформацію про всі телефонні комунікації журналісток, за 1 рік та 7 місяців, а також про відомості щодо їх геолокації. *Ось посилання на ці рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень:*

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/76232825>

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/76102442>

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/76647138>

В 2018 році Н. Седлецька звернулась до ЄСПЛ із заявою про порушення її права на збереження таємниці журналістських джерел.

Рішення суду першої інстанції у справі К. Бердинських скасовано в повному обсязі. Станом на кінець березня 2019 року нове рішення не прийнято.

Тимчасовий доступ до речей і документів – авторських матеріалів журналіста

нoвoе вpємя НОВОСТИ МНЕНИЯ БИЗНЕС РАДИО ЖУРНАЛ

УКРАИНА События Политика Здоровье нации Не лінуйся, перекредитуйся! Знать, на что способен Умная забота

ГПУ отримала доступ до робочого листування...
Посмотреть позже Поделитесь
ТИ НЕ ОДИН

ТСН ГПУ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТА
ГЕНЕРАЛЬНА ПРОКУРАТУРА ОТРИМАЛА ДОСТУП ДО ЛИСТУВАННЯ ЖУРНАЛІСТА ВИДАННЯ "НОВОЕ ВРЕМЯ" НІБИТО ЧЕРЕЗ РОЗГОЛОШЕННЯ ТАСМНИЦІ СЛІДСТВА. У ВИДАННІ ЗАЯВЛЯЮТЬ ПРО ТИСК

Журналист подчеркнул, что не мог нарушить тайну следствия, так как не

Справа журналу «Нове время» і журналіста І. Верстюка

Тимчасовий доступ до речей і документів: справа «Нового времени» та І. Верстюка

Суд першої інстанції надав слідчому дозвіл на отримання від видавця журналу «Новое время» всіх копій «авторських матеріалів», а саме: текстових, графічних, або інших подібних об'єктів авторського права, які надсилались на електронні поштові адреси: letters@nv.ua, news@nv.ua, nv-opinion@nv.ua, biz@nv.ua, travel@nv.ua або передавались безпосередньо автором вказаної статті представникам ТОВ «ВД «Медіа-ДК» та використовувались для подальшої публікації на Інтернет-порталі «Новоевремя», що створило небезпеку розкриття журналістських джерел. *Ось рішення з Реєстру:*

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/80019729>

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/80303794>

Київський апеляційний суд в цій частині рішення скасував.

ОБШУК

Найбільша небезпека для розкриття журналістських джерел існує під час проведення обшуку у помешканні, де проживає чи працює журналіст. Обшук, як правило, проводиться раптово. Під час його проведення слідчі мають можливість отримати доступ до інформації, яка зберігається у журналіста, в тому числі до такої, яка допомагає ідентифікувати «журналістські джерела».

Гарантій збереження таємниці джерел інформації журналіста під час обшуку законодавство України не містить. Тому журналісти повинні це враховувати і вживати всіх можливих заходів для унеможливлення доступу сторонніх осіб до такої інформації.

ЖУРНАЛІСТ за законодавством України

Описані вище гарантії поширюються на журналіста та ЗМІ. Цей статус потрібно буде підтвердити відповідним документом.

Зокрема, відповідно до **Примітки до статті 345-1 Кримінального кодексу України статус журналіста** або його належність до засобу масової інформації підтверджується редакційним або службовим посвідченням чи іншим документом, **виданим засобом масової інформації, його редакцією або професійною чи творчою спілкою журналістів.**

ЖУРНАЛІСТ за законодавством України

Під професійною діяльністю журналіста у цій статті та статтях 171, 347-1, 348-1 цього Кодексу слід розуміти **систематичну діяльність особи, пов'язану із збиранням, одержанням, створенням, поширенням, зберіганням або іншим використанням інформації з метою її поширення на невизначене коло осіб через друковані засоби масової інформації, телерадіоорганізації, інформаційні агентства, мережу Інтернет.**

Отже, **блогерам, фрілансерам та іншим журналістам, які не працюють у традиційних ЗМІ, радимо набути членства профспілки журналістів або стати членом творчої спілки журналістів і отримати відповідні посвідчення.**

Це допоможе захищати їх права на практиці.

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!

БЛОГЕРИ
ЗА ДОБРЕ
ВРЯДУВАННЯ

Людмила Опришко

law@ppl.org.ua

atom.ngo@gmail.com

bloggers4gg.org.ua

B | S | T The Black Sea Trust
for Regional Cooperation
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

ATOM
Center of Social Initiatives



Центр соціальних ініціатив
ATOM

Матеріал створений у рамках проекту «Підтримка місцевих антикорупційних розслідувань мережі «Блогери за добре врядування», який підтримує Чорноморський фонд регіонального співробітництва (BST). Позиції висловлені у даному матеріалі не обов'язково збігаються з позиціями BST та його партнерів.